

labancokat kivéva mindenki úgy látja és érzi, hogy Magyarország függetlensége végvészélybe került.

A jugoszláv kormány lemondása után előállott belpolitikai helyzetet legjobban a horvát lapok hangjából lehet lemérni. Ezek szerint Stojadinović, volt miniszterelnök a horvát nemzeti követelésekkel szemben mereven elzárkózott és egész politikai beállítottsága a parancsuralmi rendszerek felé hajlott. A szerbiai és horvát ellenzék az új kormánytól várják a függőben levő kérdések gyors elintézését, de — teszik hozzá — a közvéleménynek nem szabad olyannyira fenntartás nélkül fogadni az új kormány ígéreteit, mint annak idején 1935 júniusában. A légtör mindenestre kedvező és ezt lehetne a legjobban felhasználni az ellentétek kiegyenlítésére.

SZANTÓ ÁRPÁD

Figyelő

K o r t á r s a i n k

WICKHAM STEED: . . . Ma nem az a kérdés: lehet-e a demokráciát védeni, hanem akarják-e a demokrata hatalmak magukat védeni? Mit kell védeni? A szabadságot? Ez nagyon tág fogalom. Lényeges a gondolat- és szólásszabadság és a törvények alapján álló munkálkodás. A bíráló szabadsága nélkülözhetetlen előfeltétele az emberi haladásnak, a lelki és erkölcsi megerősödésnek és fölemelkedésnek.

ARDENIGO SOFFICI: Abban a korban, amikor a katolikus és keresztény Európa a maga nemességének és polgári küldetésének tudátára jött, a környezetünkben megjelenő orosz nemesak barbárként hatott, hanem, mint valami félállati lény, mint egy szelídített gorilla, amely csudálatos módon két lábon tud állni. Az orosz ezt tudta és ennek a szemléletnek a jogosságát elismerte.

Nagy Péterre, az Enciklopédiára. Az emberi jogok deklarációjára, a 18-ik század mindeme szörnyű züllésére volt szükség, hogy az orosz állatot, mint a civilizált lényekkel egyenrangúakat az európai társadalom befogadja. A kezdetleges fanyarságba, a rendtelenségbe, az örültebe szerelmes német és francia romantizmus azután megtette a többi. Ezt követte a bűntényeket, az anarhiát, a rombolást védő orosz irodalom fölfedezése. És Tolsztoj, Dosztojevskij, Gorkij, az öreg gorillák egyenes és civilizált leszármazottjainak alakjai az új pszichológia és erkölcs modelljeivé lettek. Így került Európába a szitytya hevület és az ázsiai örület, amely a bolsevizmusnak nevezett pestis szülőanyja." (*Lavoro Fascista, 1937. április 6.*)

MLAJA JOSÉ: A spanyolok sohasem nyugszanak bele az idegenek győzelmébe. Az idegen inváziók hazánkban mindig megbuktak . . . A

függetlenség érzése az, amely minden spanyolban a legmélyebben gyökerezik. Spanyolország harcolt a mórok ellen és kiverte őket. A franciáktól is megtisztítottuk hazánkat a multban . . . A' lázadó tábornokok sem érhetnek el sikert, mert hiányzik náluk annak nélkülözhetetlen előfeltétele, a spanyol nép támogatása.

PIERRE COT (az első francia népfront kormány minisztere): „Harminc radikális képviselő nem szavazott a kormánynak bizalmát. Ezek között vannak: Delbos, Bastid, de Tesson, Ebel, Maria, mind volt miniszterek és a radikális párt tekintélyes vezető emberei. Sokan mások kijelentették, hogy „ez így tovább nem mehet“ és hogy nem akarják tovább is szavazólapjaikat a szélső job és De la Roque-fasisztáival egy úrnába dobni. Csak a barátság szempontjai vezették őket, hogy már most nem csatlakoztak hozzánk.

Mit jelent ez? Hogy a radikális csoport nem akar elválni barátaitól, a szocialistáktól és kommunistáktól, hogy nagy többségben hű marad azokhoz a kötelezettségekhez, amiket a választások előtt vállalt. Hogy megmentjük a radikálizmust, hogy új életre keltsük a köztársasági egyetértést, hogy megmentjük magát, Daladiert, akit rossz tanácsosai tévútra vitték: megtagadjuk a részvételt abban a többségben, ahol a szélsőséges reakciók vannak. Mi is összetartást akarunk. De az összefogásból nem taszítjuk ki a munkásosztályt és azokat a pártokat, amelyek, mint mi is a demokrácia és a szociális haladás hívei. Egysíteni kell a francia népet, de ezt nem lehet elérni úgy, ha a konzervatívok blokkba tömörülnek a munkásság ellen.“

KLAUSEWITZ: „A szegénytelenjes, gyáva megadás foltját sohasem lehet lemosni. Ezt a mérget öröklik az utódok és ez a mérgező késői nemzedékek ellenálló képességét is fölőrli. Évvel szemben a véres és becsületlen harcban bekövetkezett szabadságvesztés az új fölemelkedés biztos záloga.“

TARDIEU: „Ami a francia-német deklarációt illeti, ha valóban valamit jelentene, két kézzel aláírnám. Mert van-e kívánatosabb Berlin és Páris megegyezésénél? De mi valójában ez a deklaráció? ”

Megtudjuk, hogy európai határainkat Németország elismeri. Ezt eddig már kétszer tette meg. 1919-ben Versaillesben és 1925-ben Locarnóban. Azonkívül a francia határ nemcsak európai, hanem az egész világra kiterjed és Hitler gyarmatokat követel.

Megtudjuk, hogy Hitler teljesen megelégedett és semmit sem követel. Elfelejtjük, hogy miután ugyanezt kijelentette, 1935 március 25-én, 1936 március 7-én és 1938 március 14-én, bevonult a semlegesített Rajnamentére, Ausztriába és elfoglalta Csehország jó részét. Ez a papír azt is igéri, hogy nehézségek esetén a kormányok kikérik egymás tanácsát. Ugyanezt ígérte Hitler Schuschnignak és Benesnek. Volt valaha valamilyen Kellog-paktum is. Hogy mi minden történt, azt tudjuk.

Hogy az új kötelezettségeket kellőképp tudjuk értékelni, hallgassuk meg Göbbelset, aki szerint a náci-kormány mindent aláír, amíg azt hasznosnak tartja és kész minden egyezményt lábbal tiporni, ha ezt szükségesnek látja. Ebbe a keretbe kell foglalni Hitler békés-

szándékát. Ő meg van arról győződve, hogy amit akar pusztán háborús fenyegetésekkel, háború nélkül is elér.

Meg kell védeni a francia-angol barátságot Berlin és Róma cselvetéseitől. A két országnak meg kell szereznie azt, amiök hiányzik: Franciaországnak légiflottát, Angliának szárazföldi hadsereget.

Véget kell vetni az angol és francia részről történő békevágy határoztatásának — mert ebben senki sem kételkedik — és át kell térni a fegyveres ellenállás kiépítésére a totális államok határt nem ismerő követeléseivel szemben — és ebben sokan kételkednek.

KAREL CSAPEK

A demokrata csehszlovák államal együtt, úgyszólván: egyidőben múlt ki a csehszlovák demokrácia egyik legnagyobb fia Karel Čapek. Amivel pedig túlélte már nem volt élet, hanem a szegény, a megaláztatásig terjedő egy egész élet, egy egész emberöltő munkájának romjai felett. És olyan szomorúan igaz az, amit egyik róla szóló megemlékezésben olvastunk: „Karel Čapek halála még szűkebbé tette határainkat.” A régi, a demokrata csehszlovák állam, ha talán nem is gyökerében, de külsőleg egészen megszűnt Čapekkal. El is kellett mennie, mert úgysem találta volna honját hazájában. Mert először földrajzilag kisebbedett meg az ország, azután erkölcsileg, fosztották ki szanifit megalkuvással és vaksággal vele egyorsú nemzetek — és most gerincét, egész jellegét, létjogosultságát veszik ki belőle. Egy prágai levél azt írja Čapek haláláról — már úgylátszik levélben menekül el a fájdalom kifejezése is erről a földről: „Ez nem halál, ez alattomos gyilkosság volt.”

Pedig mennyire kellett volna még Čapek legázolt népének, a legázolt európai emberségnek Ő volt az, aki a gyászos szeptemberi napok után még hirdetni merete: Még nem vesztett el minden! Példát akart mutatni, hogy még így is ilyen körülmények között is kell hinni és küzdeni. És ime neki is el kellett hagyni annak a gyenge

hitnek és vigasztalan küzdelemnek a színterét. De mi tudjuk, hogy a küzdelem tovább folyik, és Čapek is tovább küzd és nincs az az indeksz, ami ne tenné küzdelmét csak még hatékonyabbá. Halála gyilkosság, műveinek szellemének korlátozása több mint gyilkosság. De nem egy gyilkosságon győzedelmeskedik a gondolat.

Minket ő úgy érdekel, mint aki közel állott hozzánk, mint egy kis dunamedencei testvérnép gondolatának hordozója, mint a csehszlovák demokrácia legjellegzetesebb irodalmi képviselője. Igaz, mély embersége érlette ki a szabadság, s szabad gondolat szeretetét, demokráciája a néppel való közösséget, felelősséget a mában.

Európa haladózszellemű írói közül egyik legkorszerűbb és legismertebb. Műveit minden kultúr nép nyelvére lefordították, egész sor művét lefordították magyarra is. A HID is megemlékezett egyik könyvéről. — Tárnya mindig a mindennapi élet, kis emberek és kis sorsok, kispolgárok, munkások, utopista-intellektüelek élete. Jól emlékszem egy könyvére „Egy mindennapi élet”, egy öreg nyugdíjas vasútasra, aki szépen, nyugodtan élhetett volna, de felverik nyugalmát visszaemlékezései, és miközben életét értékelné, felzavarjak gondolkodását, lelkét és kérdéssé teszik jónak gondolatát. Eszembe jut Hordubal, az Amerikából megjött paraszt keserű tragédiája. És a regények tündő alakjai nyomán ott áll előttem a